

Twee in de tegenstroom

Films over de Franse regisseur Maurice Pialat en de Taiwanese cineast Hou Hsiao-hsien sieren het Doku.Arts-festival. Proeven smaakt naar meer.

Door Oliver Kerkdijk

‘Ik ben met jullie opgegroeid,’ grijnslacht Hou Hsiao-hsien bij het weerzien met oude buurt- en schoolvrienden in Taiwan; ‘Met gokken en knokken.’ Het is een mooi moment in de voor de reeks *Cinéma de notre temps* gedraaide documentaire *HHH – Un portrait de Hou Hsiao-hsien* (1997), waarin de Franse filmmaker Olivier Assayas vakbroeder Hou begeleidt op een omzwerving door het Taiwan van diens jonge jaren. Maar: éven niet goed opletten en de kijker mist die onverwacht opborrelende en snel weer onderduikende emotie in het Aziatisch gemoed. De titel van de docu over Hou draagt zijn initialen, in het Nederlands zouden de kapitalen evengoed kunnen staan voor ‘Herinneringen Herinneringen Herinneringen’. Op Assayas’ subtiele aangeven kijkt Hou om, naar zijn kindertijd (toen hij klein was, placht zijn oma hem voor het eten te roepen met ‘A-ha, A-ha!’) en straatjongensescapades. Naar zijn loopbaan en de Taiwanese New Wave van medio jaren tachtig. Binnen deze context lijken de fragmenten uit *A city of sadness* en *Goodbye south, goodbye* nog autobiografischer, ontroeren nog sterker.

HHH is een van de twee Olivier Assayas-films die in aanwezigheid van de maker worden vertoond tijdens het Doku.Arts Festival voor Films over Kunst (4-8 juli, Filmmuseum Amsterdam). In *Eldorado* (2008) documenteert Assayas zakelijk en van dichtbij de totstandkoming en repetities van een choreografie van Angelin Preljocaj op muziek van de in 2007 overleden componist Karlheinz Stockhausen. Beide films tonen een veelzijdige cineast die zich in stijl noch onderwerpen limiteert, wiens cinefiele en culturele interesses over een thematisch breed gebied verspreid liggen. En ongeacht docu of fictie (zijn nieuwe speelfilm *l’Heure d’été* is vanaf 26 juni in Nederland te zien), ongeacht welk onderwerp of welke vorm Assayas kiest, hij neemt die mooie details mee die de alledag kleur geven. Zoals in *HHH* de terloopse exactheid van een theeritueel of een toegewijde kokkin op de achtergrond. Stijl van filmmaker en zijn onderwerp worden één: ook Hous cinema – zijn *Le voyage du ballon rouge* draait momenteel in de filmtheaters – is die van de waarachtigheid in het moment. Van de observatie die de poëzie van het nu en tegelijkertijd vergankelijke in zich heeft.

Zo eenvoudig als het is om sympathie op te vatten voor de Taiwanese met het uiterlijk van de eeuwige kwajongen, zo lastig is het om toegang te krijgen tot psyche en werkwijze van de Franse regisseur Maurice Pialat (1925-2003). *Chapeau* dus, dat Anne-Marie Faux en Jean-Pierre Devillers er met *Maurice Pialat – l’amour existe* (2007) in zijn geslaagd om de zwartgalligste aller zelftwijfelaars van de Franse cinema zo empathisch te portretteren. Alle halfvergeten nissen en donkere krochten van Pialats solitaire geest, terug te vinden in zijn compromisloze realisme, voeren terug naar kille jeugd en zelfredzaamheid in de Parijse arbeidersvoorsteden Courbevoie en Montreuil.

Faux en Devillers bezitten een verbazingwekkend gevoel voor vertelritme en elegante montage. Heden en verleden, docu, archiefbeelden, audiofragmenten en filmfictie in kleur en zwart-wit vervloeien volledig met elkaar. ‘Het filmmaken is te ijdel om een professie te zijn,’ bagatelliseert de geportretteerde, in z’n hart altijd kunstschilder gebleven, zijn bezigheden. Adembenemende fragmenten uit zijn even cerebrale als ‘lichamelijke’ oeuvre spreken Pialats zelfverklaarde artistieke onvermogen vierkant tegen. Prachtfilms als *Nous ne vieillirons pas ensemble* (1972; anatomie van een onmogelijke liefdesrelatie) en *Passe ton bac d’abord* (1979; eindexamenklas op de sprong) hebben sinds hun ontstaansjaren niets aan

onontkoombare intensiteit ingeboet. Op het eerste gezicht lijken zijn films vaak boos en stekelig, ze willen niet welgevallig zijn, niet met de tijdgeest heulen. De doorzettende kijker wordt beloond met dat wat Pialat het meest na aan het hart lag: een intrinsieke waarde van waarachtigheid. Weduwe Sylvie Pialat, als producenten van *Maurice Pialat – l'amour existe* tijdens Doku.Arts aanwezig, zal dat beamen. Zelden werd die waarachtigheid op harmonieuze wijze verkregen. Confrontaties met acteurs waren schering en inslag (Guy Marchand op de set van *Loulou* tegen Pialat: 'Je pesthumeur werkt ons al de hele dag op de zenuwen'). In een archiefopname van *À nos amours* deelt actrice Eveline Kehr tijdens een tafelscène aan Pialat, die zelf meespeelt, een oplawaai uit. Die klap staat niet in het scenario, het is een reactie op de ongemakkelijke sfeer die de regisseur heeft gecreëerd. Dat is de cinema van Maurice Pialat *tout court*: een optater met lange nawerking.

Filmmuseum, Stimuleringsfonds Culturele Omroepproducties, Goethe-instituut en World Book Capital Amsterdam presenteren: *Doku.Arts Internationaal Festival voor Films over Kunst*. 4-8 juni 2008, Filmmuseum Amsterdam. Info: www.doku-arts.de